Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Casus longi super Institutis

Accursius, Guilelmus

[Lyon], um 1490

Prohemium

urn:nbn:de:bsz:31-315990

Visual Library

N nomine domini. Hanc rubꝛi-
cam diuide in q̄ttuoꝛ partes. In
pꝛima parte inuocat̄ nomē domi
i ni. In ſecūda ponūtur nomīa di
gnitatū ꝓpꝛia ⁊ appellatiua. In
tercia dicit̄ quib⁹ dirigit̄ qꝫ iuueni
bus gr̄a pꝛincipis: ⁊ hic liber īſti-
tutionū appellat̄. In quarta ponit̄ q̄dam
rubꝛica ſpecialis ad hāc. ſ. ibi Inſtitutio-
num ſeu elemētoꝝ. Ex pꝛima nota nomē
dn̄i inuocandū. Ex ſecūda nota noīa iuſti
niani. Ex tercia nota ꝙ occaſione rudiū fu
it factus iſte liber: ex vltima ratione ꝙ iſte
liber appellat̄ inſtitutionū ſeu elemētoꝝ.
Singula vocabula expone vt in gloſa do
mini accurſij.

Mperatoriam. Totū iſtud
pꝛohemiū pōt diuidi in no
uem partes ꝑncipales. In
pꝛima forma caſum. Impe
ratoꝛ iuſtinianus fecit ꝑmo
fieri vnū codicē quē non ha
bemus: ſed nouū loco illius
ex trib⁹ codicibus antiq̄s. ſ.
hermogeneo: theodoſiano:
et gregoꝛiano: ⁊ ex alijs extrauagantibus
cōſtitutōibus ſacris a ſe vel ab alijs ꝑnci-
pibus ꝯpoſitis. Secūdo fecit fieri libꝛū di
geſtoꝝ ſeu pandectarū ex antiq̄s volumi
nibus deſpatis. Tercio fecit fieri libꝛū in-
ſti. per tres ſapiētes. ſ. tribunianū. theo. ⁊
doꝛotheū. Cōtigit aūt quadā die ꝙ venit
an̄ preſentiā iuſtiniani quidā laicus q̄ tra
cto pileo ⁊ flexis genibus in p̄ n̄tia dn̄i iu-
ſtiniani talia v̄ba dixit Dn̄e nō habeatis
ꝑ malo id qđ vobis dicā. Impatoꝛ ridēs
dixit. Dicas mihi q̄d tibi placebit: nō mo
leſte ferā. dicit illi laicus. Dn̄e imperatoꝛ
valde miroꝛ ex eo ꝙ facitis: ⁊ oēs etiā ad-
mirātur. vos eſtis miles ⁊ q̄libet impatoꝛ
eſt miles. vt. ff. de teſta. mili. l. j. vbi impe
ratoꝛ alios milites appellat cōmilitones:
ex q̄ ergo eſtis miles: armis debetis inten
dere ⁊ nō legibus: ⁊ tn̄ cōtrariū facitis: qꝛ
legibus tm̄ intenditis. Feciſtis enim fieri
vnū codicē ex antiq̄s tribus codicibus. ſ.
hermo. theodo. ⁊ grego. ⁊ ex alijs extraua
gantibus ꝯſtitutōibus. Itē feciſtis cōpi-
lari libꝛū digeſtoꝝ ſeu pādectarū ex ātiq̄s
voluminibus deſpatis. Itē ꝑcepiſtis tri
bus viris peritis. ſ. tribuniano. theodo: ⁊
doꝛotheo. vt libꝛū inſtitutionū cōponerēt
Dicite ergo mihi q̄re hoc facitis: ⁊ q̄re in-
tenditis legibus tm̄ ⁊ non armis cū ſitis
miles: ⁊ ſic armis debetis intēdere. vt. C.
de iure deliberādi. l. fi. circa ꝑncipiū. Ad
hoc rn̄det benigne impatoꝛ aſſignās duo
tpa. ſ. tp̄s belli ⁊ tp̄s pacis. Et dicit fili mi
ſic tibi rn̄deo. Decēs eſt vt q̄libet impatoꝛ
ſit munitus his duobus tpibus. ſ. armis
et legibus: ⁊ hoc ideo: qꝛ ſi his duobus tē
poꝛibus eſt munitus impatoꝛ: vtrūqꝫ tem
pus recte poterit gubernare: ⁊ tp̄s belli et
tēpus pacis. Nam tp̄s belli gubernabit
per arma ⁊ vſuꝫ armoꝝ: ⁊ ſic efficiet̄ victoꝛ
et triūphatoꝛ. Tēpus aūt pacis guberna
bit per legē ⁊ vſum legis: ⁊ ſic puniet ma
leficia delinquentiū: ⁊ ꝑ hoc fiet religioſiſ
ſimus ⁊ ſanctiſſimus maleficia puniēdo
qꝛ valde religioſuꝫ eſt ⁊ ſanctū punire ma
leficia ſeu malefactores. Et hoc in pꝛima
parte vſqꝫ ibi. Quoꝝ. Quoꝝ. Incipit
ſecūda pars in qua ſic foꝛma caſum. Ad-
huc ſtabat laicus an̄ pꝛincipē ⁊ iteꝝ queſi-
uit: dn̄e imperatoꝛ dicite mihi ſi quilibet
imperatoꝛ debeat eſſe munitus his duo-
bus tēpoꝛibus. ſ. armis ⁊ legibus: ⁊ vos
dn̄e iuſtiniane qualiter eſtis munitus hiſ
duobus tpibus. Rn̄det mixtim: certe ſuꝫ
vtroqꝫ tpe munit⁹. ſ. armis ⁊ legib⁹. Naꝫ
circa arma pꝛobe me habui: ⁊ circa leges
diutius vigilaui. ⁊ hoc in ſecūda parte vſ
qꝫ ibi. Et bellicos. Et bellicos q̄dem
ſudoꝛes noſtros. Incipit tercia pars in q̄
ſic foꝛma caſum. Et ſtabat adhuc laycus
coꝛam ꝑncipe iuſtiniano imperatoꝛe: ⁊ di
cebat. Dicite mihi qualit̄ circa arma vos
pꝛobe habuiſtis: qꝛ dixiſtis. s. ꝓpꝛimo. §.
ꝙ circa arma vos habuiſtis ꝓbe: ⁊ q̄liter
circa leges: qꝛ ſup̄ ꝓxīo dixiſtis ꝙ circa le-
ges diutius vigilaſtis. Iuſti. rn̄det dicēs
pꝛimo q̄liter circa arma ſe habuit Et dicit

ſi vis ſcire qualiter circa arma me habui: queras inimicis meis quos ſubiugaui ⁊ ſuperaui ⁊ deuici. Et queras oībus de ꝓuincia q̄ appellat̄ affrica Quia debes ſcire q̄ antiq̄ſſimo tpe illa ꝓuincia .ſ. affrica ⁊ alie inumerabiles ꝓuincie erant ſubiecte imperio romano: ⁊ romani ꝑdiderunt illas ꝓuincias: ⁊ ſteterūt ille ꝓuincie lōgiſſimo tpe extra iuriſdictōem romanoꝝ .ſ. ꝑ ſpaciū centū q̄nq̄ annoꝝ: ⁊ tandē ego iuſtinianus per meā ꝓbitatē valentiā ⁊ ſapientiā recuperaui eas ⁊ ſubieci imperio romano: ⁊ hoc ī tercia parte vſq̄ ibi. Oēs

Omnes vo. Ibi incipit q̄rta pars in qua dicit imperator iuſtinianus q̄liter circa leges ſe habuit dicēs illi layco q̄ aſſiſtebat corā eo: fili mi circa leges me habui q̄ quaſi oēs hoīes de mūdo vtunt̄ legibus alioꝝ imperatoꝝ q̄s leges in melius reformaui. Ecce erāt em̄ olim tres codices .ſcilꝫ hermogeneanū theodoſianū ⁊ gregorianum: ⁊ alie ꝯſtitutōes extrauagātes ſparſim poſite ꝑ q̄ternos ⁊ leges p̄dictoꝝ triū codicū ⁊ aliarū ꝯſtitutionū extrauagantium q̄ valde erāt ꝯfuſe: ego iuſtinianus ex illis tribus codicibus ⁊ ex alijs extrauagātibus ꝯſtitutionibus feci fieri vnū codicē clarū ⁊ elucidatū. Secundo loco ego iuſtinianus habui reſpectū ad aliqua volumina deſperata ⁊ īmenſa ſeu ꝓlixa ⁊ infinita: ⁊ ex illis voluminibus deſperatis cōpilari feci librū .ff. ſeu pandectarū: ⁊ quaſi per mediū ꝓfundū vadēs iam ꝑ dei grām adimpleui illud opus .ff. ſeu pandectarum: et hoc in quarta parte vſq̄ ibi. Cunq̄.

Cunq̄. Ibi incipit q̄nta pars in qua intendit adhuc dicere impator iuſti. qualiter circa leges ſe hūit ⁊ dicit Audi fili mi condito codice ⁊ digeſto nolui adhuc quieſcere: ſed miſi ꝓ tribus ſapientibus curie mee .ſ. ꝓ tribuniano q̄ erat doctor leguꝫ ⁊ in dignitate queſtorie tūc poſitus. Item miſi ꝓ theophilo ⁊ dorotheo q̄ erāt illuſtres viri ⁊ anteceſſores noſtri: q̄ forte fuerant cū p̄cedētibus imperatoribus q̄ tres viri de trib⁹ poterāt cōmendari: p̄rio de ſolertia: q̄ valde intenti ⁊ ſoliciti erant circa artē legalē: ſecūdo de ſciētia q̄ valde erāt ſapiētes. Tercio de fidelitate: q̄ precepta mea efficaciter ſuſcipiebāt ⁊ ad effectuꝫ fideliter ꝑducebāt: ſicut iam multotiēs vidi ⁊ exēplo cognoui: ⁊ cū fuerūt in p̄ſentia mea ego rogaui eos ⁊ p̄cepi eiſdē vt mea auctoritate ⁊ meis ſuaſionibus librū inſtitutionū .i. inſtituta cōponerēt q̄d fecerūt. Et hic liber inſtitutionū fuit bonus duplici ratiōe. Primo fuit bonus ad hoc vt rudes ſcolares q̄ ꝓponūt audire iura cū primitus ſtudeāt in his cōſtitutiōibus a me iuſti. cōpoſitis: nō aūt ſtudeāt in antiquiſ cōſtitutōibus q̄ fabulas ꝯtinēt. Iſte enim cōſtitutōes vtiles ſunt q̄ nihil inutile cōtinent ⁊ nihil perperā .i. male poſitū vel iuri ꝯtrariū ⁊ nihil inuſitatū: ſed cōtinēt ſolūmodo ea q̄ ſunt vtilia ⁊ iuri cōſonantia et quotidie emergētia ſeu eueniētia ⁊ accidentia: ſcd̄o bonū fuit hūc librū inſtitutionum cōponere: q̄ ſcolares rudes volētes ſtudere in his inſtitutōibus plus ſcient ⁊ addiſcēt in vno anno q̄ꝫ olim addiſcebāt vſq̄ ad q̄driennū. q̄n ab antiq̄s īſtitutōibus ſuū ſtudiū inchoabāt ſiue incipiebāt Tandē in fine huius partis quiſe dirigit ſermonē ſuū imperator iuſtinianus iuuenibus ſeu ſcolaribus rudibus: occaſione quoꝝ iſtū librū inſtitutionum fieri fecit dicens. O iuuenes p̄ncipiū legalis ſcientie habetis a me iuſtiniano .ſ. librū inſtitutionū: ⁊ finē legalis ſciētie ſimilr hētis a me .ſ. codicem quē feci fieri ex tribus codicibus et alijs extrauagantibus ꝯſtitutionibus: quia primo anno ſtudij legitur inſtituta. et vltimo anno ſtudij legit̄ codex ⁊ ambo ſunt libri imperiales ſeu impatores: et a me iuſtiniano cōpoſiti. Et ſic debetis vos iuuenes valde gaudere de tāto honore: q̄ principiū ⁊ finē ſtudij habetis a me iuſtiniano: ⁊ hoc in q̄nta parte vſq̄ ad .§. igit̄.

Igitur. Incipit ſexta pars in q̄ ſic formabis caſum. Dicit impator iuſtinianus quaſi ſe cōmendans: q̄d feci ego poſt oīa p̄dicta ⁊ poſt cōpoſitōem .C. ⁊ poſt tēpus

digeſtoꝝ ſeu pandectarum in qua compi
latōe.ff.feci ꝑ tribunianū ⁊ ſapiētes alioſ
et poſt librū inſti.ego ꝑcepi ꝑdicꝗ tribus
ſcꝫ tribuni.theo.⁊ dorotheo:vt volumen
inſtitutionū qđ fecerāt in quattuoꝛ libros
diuiderent qđ fecerunt. Primus liber du
rat vſqꝫ de rerū diuiſione. Secūdus de he
reditatibus ab inteſta. Tercius de obliga
tionibus. Quartus ab inde vſqꝫ ad finē
huius voluminis:⁊ hoc feci fieri. ſcilicet li
brum inſti.in .iiij. libros partiri ad ſimi-
litudinē.iiij.elemētoꝝ.ſ.aque:terre:ignis
et aeris:qꝛ ex his oē corpus gubernaꝛ hu
manū:ita ex hoc volumīe inſti.per.iiij.li-
bros partito ſeu diuiſo iuuenes ſuſtētanꝛ
id ē adiuuanꝛ:vt poſtea poſſint ſecure ac
cedere ad libros legales:ex quo in iſtis in
ſtitutōibus ꝑmo ſtuduerint. Et hoc in ſex
ta parte vſqꝫ ad.§.In quibus. Ibi in-
cipit ſeptīa vbi reſpōdet cuidā tacite que
ſtioni q̄ ſibi poſſet fieri in hūc modū. Poſ
ſet dicere aliq̄s:dn̄e imperatoꝛ q̄ eſt mate
ria iſtarū inſtitutionū.⁊ ipe rn̄det:ſicut ex
auro ⁊ argēto ſeu ex materia auri fit ānulꝰ
ita iſte due inſtitutiōes facte ſunt ex eo ꝙ
olim erat in vſu ex legibus antiquis:⁊ ex
eis legibus antiq̄s q̄ in vſu eſſe deſierūt.
ſed ego iuſti.eas illuminaui ⁊ ad vſuꝫ re-
duxi in hoc libro inſtitutionū eas ponen-
do ſiue faciēdo eas cōponi. Extra caſuꝫ ſb
audi ꝙ etiā facte ſunt iſte inſtitutiones ex
antiq̄s ꝯſtitutōibus ⁊ alijs multꝭ antiq̄s
legibus:vt habetis ſtatim in ſequēti pte

Quas ex oībus.ibi incipit octaua pars
in qua ſic figuraꝛ caſus. Dicit iuſtinianuſ
ꝑdicti tres viri.ſ.tribunianus theo.⁊ do-
rothe.cōpoſuerūt hāc inſtitutā ex antiq̄s
inſtitutōibus q̄s nō habemus ex cōmēta
rijs gloſis gaij:quas gloſas fecit ipe gai-
us ad expoſitionem predictarum conſtitu
tionum antiquarum ⁊ ad expoſitionem
cuiuſdā libri q̄ appellaꝛ liber rerū quotti-
dianarū:etiā ex multis cōmentarijs ab ip
ſo gaio factis. Et ꝑdicti tres ſapientes.ſcꝫ
tribu.theo.⁊ doro.q̄ hūc librū cōpoſuerūt
et ipm compoſitū ſicut diximus in.iiij.li
bros diuiſerunt tam bene cōpoſitum ⁊ di
uiſum in nr̄a ꝑſentia attulerūt:ꝙ nos ipſi
legimus ⁊ bn̄ cōpoſituꝫ inuenimus ſicut
dicimus ꝙ illū librum inſtitutionū appro
bauimus ⁊ plenū robur accomodamus:
ita ꝙ volumus vt tantū valeāt leges iſta
rum inſti.q̄tum valēt leges in nr̄o codice
poſite. Extra caſum vel q̄tum valēt leges
poſite ī.ff.⁊ hī.viij.pte vſqꝫ ad.§.Sūma

Sūma itaqꝫ ope. Hic incipit nona pꝰ
⁊ vltima in q̄ ꝯcludit iuſtinianus ⁊ loqui
tur iuuenibus ſeu rudibus dicēs. O iuue
nes accipite hūc librū inſtitutionū alacriꝛ
et viriliter in eo ſtudete. Et poſtq̄ ipſum
ſtudueritis ⁊ in ipo ⁊ in alijs libris lega-
libus ſeu alios libros legaliū ſciueritꝭ:voſ
eritis gubernatores reipublice ⁊ nr̄arum
ciuitatū ſeu ꝓuinciarū ꝓpter ſapientiā et
doctrinā vr̄am.qꝛ citius viri periti ⁊ docti
eligunꝛ ad rēpublicaꝫ regendā q̄ꝫ laici:⁊
hoc dicit tota iſta ꝯſtitutio. Extra caſū no.
primo ꝙ in ꝑncipe duo debēt eſſe tpa.ſ.tē
pus legū ⁊ tp̄s armoꝝ. Secūdo no.ꝙ ali-
quis diciꝛ decorari armis ⁊ armari legibꝰ
Tercio no.ꝙ illud qđ dicit in ꝑmo no.ſcꝫ
ꝙ in principe ſunt duo tpa.ſ.tp̄s legum ⁊
tempus armoꝝ. Intelligas tp̄s legū.i.tē
pus pacis:⁊ ꝙ dicit tp̄s armoꝝ intelligaſ
tempus belli. Quarto no.iiij.ꝓportiona
bilia in gloſa. Quinto no.ꝙ ſanctū eſt pu
nire malefactores ſeu maleficia. Sexto no
tā ꝙ vigilia pertinet ad leges ⁊ ꝓuidētia
ad arma. Septimo nota de ordine libroꝝ
iuris:qꝛ ꝑmo fuit factus codex primus ex
antiquis tribus codicibus ⁊ ex alijs extra
uagātibus cōſtōibus.ſecūdo fuerūt com
pilata ⁊ cōpoſita digeſta ex antiq̄s volu-
minibꝰ diſpſis.tcio fuerūt iſtōnes ꝯpoſite
vt hic in.§.Oēs vero.⁊ in.§.Cūqꝫ hoc. Et
poſt hec oīa factus fuit codex nouus liber
et vltimus autēticoꝝ. Octauo nota īſtitu
tiones ſeu inſtitutā fuiſſe cōpoſitā occaſio
ne rudiū ⁊ iuuenū. Nono nota ꝙ ſcolares
a principe habēt ꝑncipiū ⁊ finē ſtudij:ꝑn
cipiū habēt:qꝛ in ꝑmo anno ſtudent inſti
tutā que eſt compoſita ab ipo imperatore

hñt finē ſtudij a ṗncipe:q: vltimo āno ſtu
dent codicē quē codicē i ꝑe ṗnceps iuſtini
anus cōpilauit ex tribus antiq̄s codicib᷒
ſcʒ hermogeneano. theodoſiano. ⁊ grego
riano: ⁊ etiā cōpilauit ex antiq̄s ꝯſtitutio
nibus extrauagātibus. Nota decimo ꝙ
res diuiſa ⁊ diſtincta melius intelligit̄ ꝙ̄
res nō diuiſa. Nota vndecimo ꝙ iſte lib
appellat̄ inſtitutionū ſeu elementoꝝ. No
ta. xij. ꝙ tantū valent leges inſtitute q̄ɫū
valent leges alterius libri legalis. Nota
xiij. poſſe ⁊ debere ad regimem ꝓuinciaꝝ
et ciuitatū eligi ꝑitos ſapiētes ⁊ doctos ci
tius ꝙ̄ laycos. multa alia poſſent notari
circa has ꝯſtitutōes: ſʒ ꝑ pñti vob̄ ſuffici
at. guillermus accurſij.

o Eiuſticia ⁊ iure. Circa hāc rubri
cam q̄ttuoꝛ ſunt videnda. Primo ē
continuāda rubrica ⁊ hoc mō. Impatoꝛ
iuſtinianus volēs incipe librū inſtitutio
nū incipit tractare de iuſticia ⁊ iure cū iu
ſticia int̄ alias v̄tutes obtineat pꝛīcipatū
et cū ius ſit ipſius iuſticie filius etiam agit
poſt iuſticiā de iure. Secundo diuidit ru
bricaʒ in duas ꝑtes. de ṗma tractat̄ ibi in
ṗncipio. de ſcd̄a infra vſqʒ ad ti. ſequentē
tercio expone rubricā. ſ. hoc mō. ſubaudi
videamus ꝺ iuſticia ⁊ iure. q̄rto foꝛmabit
circa hāc rubricā duas qōes. Prima eſt q̄
ē dr̄ia int̄ iuſticiā ⁊ ius: ⁊ hanc ſoluet in
glo. rubrice ⁊ in glo. poſita in. §. j. q̄ gloſa
incipit Pōt recte ⁊c̄. Scd̄a qō que ē cū in
rubrica dicat̄ de iure ⁊ in textu nihil dicat̄
diffiniēdo ſʒ diuidēdo ſic vt in. §. Iuris ꝑ
cepta. ⁊ hāc qōem ſolue tribus modis vt
hic in ſecunda gloſa rubrice.

i Uſticia. Totū iſtum titulū diui
dem in q̄nqʒ ꝑtes ṗncipales. In ṗ
ma ꝑte ſolū dr̄ de ṗma ꝑte rubrice. ſ. de iu
ſticia: ⁊ in ipa pꝛīa ꝑte diffinit̄ iuſticia. Et
ē ſciendū ꝙ hec pꝛīa ps in qua diffinit̄ iu
ſticia dupliciť pōt intelligi. vno mō vt lo
quit̄ de iuſticia diuina. alio mō vt loquit̄
de hūana iuſticia. Si vis intelligere ꝺ di
uina iuſticia ſic po. ca. deus q̄ ē iuſtus ha
bet voluntatē ꝯſtantē. i. firmā ſtabilē ⁊ ꝑ
petuā. i. nō tꝑalē: ſʒ ſꝑ duraturā tribuēdi
vnicuiqʒ ius ſuū. ſ. bñ merit̄ ꝑadiſum: ma
le merit̄ infernū. Si aūt vis intelligere ſe
cūdo mō. ſ. de hūana iuſtīa ſic po. ca. hō
iuſtus hʒ. i. hr̄e debʒ volūtatē tribuendi
vnicuiqʒ ius ſuū. Et po. exemplū in iudi
ce iuſto q̄ dēt hr̄e volūtatē abſoluendi in
noxios ⁊ inculpabiles ⁊ puniēdi crimino
ſos: ⁊ ſꝫm hāc ſecūdā expoſitionē illa duo
vocabula poſita in diffinitione iuſticie. ſ.
conſtās ⁊ ꝑpetua ſunt abijcienda ⁊ remo
uenda ab ipa diffinitōe. q: iudex q̄ eſt hō
hūanus nō ē ꝯſtans in volūtate nec ꝑpe
tuus. In ſcd̄a ꝑte incipit tractare de ſcd̄a
ꝑte rubrice. ſ. ꝺ iure in qua ſcd̄a ꝑte ſic foꝛ
ma caſum. Ego q̄ſiui a iuſtiniano impa
toꝛe o dñe r̄ndeat̄ mihi ad hāc qōneʒ. nos
dicimus quotidie ꝙ bonū ē hr̄e iuriſpꝛu
dentiaʒ: dicite ergo mihi q̄d eſt iuriſpꝛu
dentia vel q̄s dicat̄ hr̄e iuriſprudentiam
Et certe impatoꝛ r̄ndet dicens ꝙ ille dicit̄
habere iuriſpꝛudentiā qui ſcit cognoſcere
res diuinas ⁊ hūanas ⁊ q̄ cognoſcit iuſtū
et iniuſtū. tercio dixit ex quo vidimus in ṗ
ma parte quid eſt iuſtitia ⁊ ex quo vidim᷒
in ſecunda quid eſt iuriſpꝛudentia Etiam
videamus qualiter leges ſunt docende ⁊
quo oꝛdine: ⁊ certe leges ſunt docēde hoc
modo: q: ſcolares qui volūt audire iura ci
uilia pꝛimo debēt incipere a leuibus. ſcilʒ
ab hoc libꝛo inſtitutionū: poſtea debent
aſcēdere ad grauioꝛa. ſ. ad librū digeſtoꝝ
et codicis. Et reddit̄ ratio quare ſit incipiē
dum a leuibus: q: ſi incipiāt a grauioꝛib᷒
ſcʒ ad librū digeſtoꝝ ⁊ codicis: vnū de du
ob᷒ male accidet ſeu eueniet. q: aut rudis
ꝓpter nimiā difficultatē deſeret ſeu relin
quet pꝛoꝛſus ſtudiū: aut ſi nō deſerat hoc
eſt ſi ꝓpter nimiā difficultatem nō dimit
tat ſtudiū cū magno labore q̄nͦ etiā cū dif
fidentia: q: nō habebit ſpem nec fiduciaʒ
ꝙ vnq̄ʒ aliq̄d ſciet ſeu perueniet ad fructū
ſciētie: ad cuius fructū citius ꝑueniſſet: ſi
a leuioꝛibus ſtudium ſuum inchoaſſet.

Iuris precepta. Quarto dicit ꝙ ius
noſtrū ciuile vno de tribus modis accipit̄